

TVARKYBOS DARBŲ GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI

**Panemunės pilies, vadinamos
Gelgaudų, Vytėnų pilies rūmai**
(u. k. KVR 22716)

Pilies I k., Jurbarko rajono savivaldybė.
Kultūros paveldo objektas,
saugomas valstybės

Viena įspūdingiausių Lietuvos renesanso laikotarpio rezidencinių pilių – Panemunės pilis, dar vadinama Gelgaudų arba Vytėnų, žingsnis po žingsnio - atnaujinama savo rūbą. 1958 m. prasidėję restauravimo darbai tęsiasi ir šiaudien. Du iš keturių korpusų jau restauruoti – Panemunės pilies durys vėl svetingai atveriamos, prabėgus dviems šimtams metų.

2025 m. liepos pradžioje baigti ir priimti stogo dangos keitimo bei rytinio korpuso pietų ir rytų pusių fasadų restauravimo darbai, lapkričio mėnesį baigti II etapo pietinio korpuso rūsių, pirmo ir antro aukšto vidaus patalpų bei pamatų iš lauko akmenų mūro restauravimo darbai.

Pietų korpusas iš kitų išsiskiria architektūrinės stilistikos ir

detalių įvairovė. Jo pirmo aukšto centrinė dalis kartu su rūsiu yra vėlyvojo renesanso laikotarpio. Arkados fasaduose – manierizmo (baroko) formų, išskyrus pirmo aukšto vidines arkas.

Korpuso antras aukštas – klasicistinis. Lyginant su kitais pilies korpusais, pietiniame išlikę labai daug autentiškos medžiagos. Beveik visą korpuso antrąjį aukštą užima klasicizmo stiliaus reprezentacinių salių anfilada. Šios patalpų grupės planinė – erdvinė struktūra gerai išlikusi, o dideli autentiški sienų tapybos fragmentai leidžia susidaryti išsamų buvusių interjerų vaizdą. Atliekant patalpų restauravimo darbus, išlaikyta ir išryškinta skirtingų epochų ir jas atspindinčių stilių dermė: renesansas, barokas ir klasicizmas.

TVARKYBOS DARBŲ GEROSIOS PRAKTIKOS PAVYZDŽIAI

Fasaduose atskleistas renesansinio laikotarpio pilies charakteris, architektūriniai elementai, o autentiškas koloritas ir sienų mūro atodangos išryškino pastato monumentalumą.

Archeologinių tyrimų duomenimis, pastatai Panemunės pilies vietoje galėjo stovėti jau XIV a. Legenda byloja, kad Panemunės pilies teritorijoje buvo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytenio dvaras, kur šis garsus Lietuvos valdovas ir palaidotas.

XV a. antroje pusėje Panemunė atiteko garsiems Lietuvos didikams Bilevičiams. Panemunę šie didikai valdė iki 1597 metų, manoma, kad tame laikotarpyje (galbūt net ir anksčiau), iškilo pirmieji mediniai ir mūriniai dvaro pastatai. Mūro fragmentai išlikę iki šių dienų, o buvusią prabangą liudija archeologiniai radiniai.

1597 m. dvarą nusipirko vengrų kilmės didikas Jonušas Eperješas. Tuo metu sudarytame dvaro inventoriuje be pastatų minimi sodai, užtvankos, malūnai ir tvenkiniai. 1604 - 1610 m. pastatyta tipiška XVII a. pr. rezidencinė feodalo pilis, galėjusi apginti nuo vidaus neramumų. Panemunės pilyje pragyveno 5 Eperješų kartos.

Valdant Gelgaudams (iki 1832 m.), pilies rūmai rekonstruoti, pritaikant buvusią tvenkinių sistemą, įrengtas peizažinis parkas. Antanas Gelgaudas buvo 1831 m. sukilimo vadas, sukilimui žlugus jo turtas sekvestruotas. Panemunės dvaras su pilimi atiteko Valdinei palatai ir, nors nuomojamas dvaras vykdė ūkinę veiklą, pilis pradėjo nykti. 1867 m. dvaras ir pilis atiteko Gelgaudų turto paveldėtojui dvarininkui Stanislovui Puslovskiui, kurio dėka pilis pradėta restauruoti.

Po Pirmojo pasaulinio karo, vykdant žemės reformą, dvaras nusavintas, 1925 m. jo centras parduotas iš Amerikos grįžusiam kunigui Antanui Petraičiui (1861-1933), kuris testamentu savo turtą paliko vienuoliams saleziečiams. 1935 m. pilis perduota Švietimo ministerijos Archeologijos komisijai ir nuo to laiko priklausė įvairioms kultūros ir švietimo įstaigoms. Pagal 1935 m. gyvenvietei suteiktą „Vytėnų“ vardą, pilis pradėta vadinti ir Vytėnų vardu.

„Panemunės pilies, vad. Gelgaudų, Vytėnų pilies rūmų (KVR u. o. k. 22716), Pilies I k., Skirsnemunės sen., Jurbarko r. sav., rytinio korpuso tvarkybos darbų (restauravimo, konservavimo, remonto) projektas“, parengė UAB „Enero“, projekto vadovas Vaidas Grinčelaitis.

„Panemunės pilies, vad. Gelgaudų, Vytėnų pilies rūmų (unik. k. 22716) pietinio korpuso, Vytėnų g. 53, Pilies I k., Skirsnemunės sen., Jurbarko r., tvarkybos darbų projektas (taikomieji tyrimai, remontas, konservavimas, restauravimas). (TvDP) „B“ laida“, parengė UAB „Architektūra idėjos realizavimas“, projekto vadovas Rimas Grigas.

Abiejų projektų tvarkybos darbus atliko MB „Virmalda“. Finansavimo šaltinis – Europos Sąjungos struktūrinių fondų, skirtų Kultūros paveldo aktualizavimo programai, lėšos.

